

«مطالعات جامعه‌شناسی»

سال ششم، شماره بیست و سوم، تابستان ۱۳۹۳

ص ص ۹۸ - ۸۱

بررسی رابطه میزان دین‌داری و سبک زندگی جوانان

سید ناصر حجازی^۱

هاییل حیدرخانی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۷/۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۴/۱۲/۲۳

چکیده

جهت‌گیری جامعه‌شناسی معاصر به سمت پذیرش اهمیت رو به افزایش حوزه مصرف و فعالیت‌های سبک زندگی در شکل دادن به هویت شخصی و جمعی است. در این پژوهش با استفاده از روش میدانی، تکنیک پیمایش و ابزار تحقیق پرسشنامه به دنبال پاسخ به این سوال اصلی هستیم که چه رابطه‌ای بین میزان دین‌داری و ابعاد مختلف سبک زندگی از دیدگاه جوانان شهر اصفهان وجود دارد؟ جامعه آماری پژوهش حاضر شهر اصفهان می‌باشد که تعداد ۳۷۲ نفر از جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال این شهر به عنوان حجم نمونه مورد بررسی قرار گرفته است. در جهت پاسخگویی به سوال اصلی این پژوهش، به بررسی و تحلیل متغیرهای دین‌داری در سه بعد مناسکی، پیامدی و اعتقادی، سن، وضعیت تاهل و تحصیلات به عنوان متغیرهای مستقل و سبک زندگی به عنوان متغیر وابسته پرداخته شد. نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد هنجارهای مصرف) رابطه وجود دارد؛ بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی) رابطه وجود دارد؛ بین دین‌داری و میزان کل سبک زندگی رابطه وجود دارد؛ سبک زندگی پاسخگویان بر حسب تحصیلات آنان متفاوت است؛ سبک زندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل آنان متفاوت است. اما بین متغیرهای دین‌داری و بعد مدیریت بدن سبک زندگی و همچنین سن و سبک زندگی ارتباط معناداری مشاهده نشد.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، دین‌داری، مدیریت بدن، هنجارهای مصرف و روابط بین شخصی.

E-mail: hejazinaser@yahoo.com

۱. عضو هیات علمی و دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهاقان- ایران.

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی ایران و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه- ایران.

مقدمه

بعد از جنگ جهانی دوم، سطح مصرفی زندگی مردم افزایش یافت و مصرف‌گرایی رواج پیدا کرد. در جریان رواج مصرف‌گرایی و امکان انتخاب و گزینش کالاها، افراد صاحب سبک زندگی شدند. نشانه‌های گسترش سبک زندگی حاصل از جامعه مصرفی را جامعه‌شناسانی چون ویبلن^۱ و وبر^۲ و زیمل^۳ در اوایل قرن بیستم به تصویر کشیدند (باکاک، ۱۳۸۱). تداول استفاده از این مفهوم به سال‌های دهه ۸۰ بر می‌گردد. ریمر^۴ چهار دلیل عمده را در تجدید حیات این مفهوم نام می‌برد: فرآیندهای فردی شدن، رشد طبقه‌ی متوسط شهری، گفتمان پست مدرنیسم و سهم موثر آثار بورديو خصوصاً کتاب "تمایز" وی، است (ریمر، ۱۹۹۵). همه‌ی این عوامل باعث شدند که در دهه اخیر، سازه‌های اجتماعی که در بستر هویت معنا پیدا می‌کنند مثل طبقه (نظام تولید) از بین بروند. با توجه به چرخش ایجاد شده در جامعه‌شناسی امروز - که برای تعریف مبنای هویت اجتماعی افراد، توجه خود را از فعالیت‌های تولیدی به فعالیت‌های مصرفی معطوف داشته است - می‌توان نتیجه گرفت که مفهوم سبک زندگی؛^۵ بدیل یا جایگزینی برای مفهوم طبقه شده است (اباذری و دیگری، ۱۳۸۱: ۷).

در گذشته، هویت و سبک زندگی فرد از بدو تولد به صورت اجباری با آن فرد زاییده می‌شد، و افراد طبقات و اقشار مختلف هیچ دخالتی در انتخاب شیوه زندگی و هویتی خود نداشتند. در جوامع سنتی انتخاب‌های مبتنی بر مصرف به شکل گسترده‌ای بر اساس، طبقه، کاست، محیط روستا یا خانواده دیکته می‌شود، در حالی که در جوامع مدرن به هر حال مردم دارای آزادی عمل بیشتری در انتخاب کالاها و خدمات و فعالیت‌هایی هستند که به نوبه خود هویت اجتماعی را خلق می‌کند (سولومون به نقل از رسولی، ۱۹۹۴: ۴۳۸). در جوامعی که سنت - گرایی را کنار گذاشته‌اند، سبک زندگی تبدیل به معضلی برای مردم شده است (رسولی، ۱۳۸۲: ۵۵). برای نمونه وقتی که افراد انگاره‌های سنتی را از هم فرو می‌پاشند و مسیر زندگی خویش را خودشان تعیین می‌کنند، سازماندهی زمان و فضا قابل انعطاف‌تر می‌گردد (هیوود و همکاران، ۱۳۸۰: ۳۷۸).

اما در انتخاب سبک زندگی عوامل مختلفی تاثیرگذار هستند که باعث می‌شود فرد سبک زندگی متفاوتی از دیگران را در پیش گیرد. یکی از مهم‌ترین این عوامل میزان دین‌داری و به خصوص مهم‌ترین شاخص دین‌داری (دین اسلام) یعنی نماز می‌باشد. دین‌داری بدون شک در زندگی هر کسی تاثیرگذار خواهد بود و ابعاد مختلف زندگی او را تحت تاثیر قرار می‌دهد. با توجه به مهم بودن مسئله‌ی سبک زندگی جوانان و همچنین تاثیرگذاری دین‌داری در آن در این پژوهش به دنبال بررسی این هدف اصلی هستیم که

1 - Veblen
2 - Weber
3 - Simmel
4 - Reimer
5 - Lifestyle

میزان دین‌داری چه تاثیری بر سبک زندگی جوانان دارد. محدوده مکانی پژوهش حاضر شهر اصفهان و محدوده زمانی آن سال ۱۳۹۳ می‌باشد.

در عرصه مطالعات سبک زندگی، صاحب‌نظران زیادی به گونه مستقیم و یا غیرمستقیم اظهارنظر کرده‌اند. نظریاتی را که در این عرصه مطرح می‌شود، می‌توان به دو رویکرد گوناگون تقسیم نمود؛ در رویکرد کلاسیک، که توسط نظریه‌پردازان کلاسیک مطرح می‌شوند، تاکید اصلی علت پیدایش سبک زندگی، یا بر ساختارهای پهن دامنه است یا بر ساختارهای تنگ‌دامنه، و پیوندی میان آن‌ها دیده نمی‌شود. اما در رویکرد معاصر، نوعی رابطه‌گرایی میان ساختار و عاملیت در ظهور سبک زندگی تاثیرگذار است.

در واقع، ماکس وبر^۱ نخستین کسی است که اصطلاح سبک زندگی را به کار می‌برد (تامین، ۱۳۷۸). وبر در تداوم و تکامل بر اندیشه مارکس، با نقد تلقی رابطه یک سویه میان جایگاه طبقاتی و تفکرات و شیوه‌های زندگی، چشم‌انداز گسترده‌ای را در مطالعات سبک زندگی گشود. وبر در مطالعات تاریخی گسترده خود روشن ساخت که نمی‌توان کنش‌های اجتماعی (جامعه‌ای) را صرفاً با اتکا به مفاهیم اقتصادی درک کرد؛ چرا که حتی در ارزیابی منافع اقتصادی نیز اندیشه‌های ناشی از خرده فرهنگ‌ها و سبک‌های زندگی موثرند (بندیکس، ۱۳۸۲: ۹۸).

وبر، نقش نظام فرهنگی و ارزش‌ها و هنجارهای مورد تاکید این نظام را بر کنش‌های افراد، مهم و اساسی ارزیابی می‌کند. از دیدگاه وی، انتخاب‌های افراد در جامعه و به تبع آن کنش‌های آنان، متاثر از معنای ذهنی است که افراد تحت تاثیر فرهنگ برای کنش‌های خود قائلند. بر اساس مدل وبر تعامل تمایلات و منابع، کنش یا به تعبیری انتخاب‌های فرد یا جمع را پدید می‌آورد که به الگو یا مجموعه حاصل از آن، سبک زندگی می‌گوییم. به بیانی مشروح‌تر، تمایلات فرد یا جمع، جهت کنش را تعیین و منبع در دسترس که در پیوند با عوامل ساختاری، فرصت‌های زندگی فرد یا جمع را پدید می‌آورند بستر بروز کنش را فراهم می‌کنند (مهدوی‌کنی، ۱۳۸۷: ۲۱۹).

مبتنی بر این رویکرد، وبر سعی می‌کند خصوصیات رفتاری و شرایط بومی هر مردمی را با توجه به آموزه‌های دینی ایشان تبیین نماید. وبر این توانایی بالقوه را در دین می‌بیند که بتواند بر رفتار مردم و شیوه تفکر ایشان اثرگذار و معتقد است که «ایده‌ها نیروهای موثر در تاریخ هستند» (وبر، ۱۳۸۵: ۱۲).

البته وبر دین را تنها عامل موثر بر شرایط اجتماعی و رفتاری نمی‌داند؛ بلکه در کنار دین، عامل‌های دیگر اجتماعی را نیز دخیل می‌داند. به عنوان مثال، او به وجود رابطه‌ای دوطرفه (متقابل) بین عوامل اقتصادی و فرهنگی باور داشت. رهاورد مهم رویکرد وبر، امکان درک تاثیر ارزش‌ها و باورها بر رفتار بشری است. نظریه کنش وبر، بررسی تاثیر دین‌داری (التزام به باورها و عقاید دینی و به موجب آن اعمال دینی) بر سبک زندگی (اعمال و کنش‌های روزمره) را معنادار و ممکن می‌سازد. می‌توان دیدگاه وی را این‌گونه بیان کرد که بشر

^۱ - Max Weber

بر مبنای شیوه تفکر خود، جامعه خود را می‌سازد و دین از مهم‌ترین مولفه‌های شکل‌دهنده شیوه تفکر است (کرمی قهی و دیگری، ۱۳۹۲: ۸۸).

آثار وبلن^۱ را باید نقطه آغاز هرگونه بحثی در باره مصرف، الگوهای مصرف و سبک زندگی دانست (دی مگیو به نقل از فاضلی، ۱۳۸۲: ۲۰). تورستن وبلن گرچه مستقیماً درباره سبک زندگی صحبت نکرده است، اما این ایده را مطرح کرده که داشتن سبکی خاص به معنای چیزی بیشتر از علایق خاص فراغت است. داشتن سبک زندگی خاص و خودنمایی برای نشان دادن تعلق به گروهی خاص در جامعه به برجسته کردن تمایزهای گروه‌های دیگر منجر شده است (گیبینز و دیگری، ۱۳۸۱: ۱۲۴). زیمل مفهوم سبک زندگی را بیشتر در قالب بحث در مورد صورت و سبک و تقابل آن با محتوا ارائه می‌کند. او در جایی می‌گوید که سبک زندگی، تجسم تلاش انسان است برای یافتن ارزش‌های بنیادی یا به تعبیری فردیت برتر خود در فرهنگ عینی‌اش و شناساندن آن به دیگران؛ به عبارت دیگر، انسان برای معنای مورد نظر خود (فردیت برتر)، شکل (صورت) های رفتاری‌ایی را برمی‌گزیند. زیمل، توان چنین‌گزینشی را سلیقه زندگی و این اشکال به هم مرتبط را سبک زندگی می‌نامد. او در جایی دیگر معتقد است سبک زندگی، عینیت بخشی به ذهنیات در قالب اشکال شناخته شده اجتماعی است؛ نوعی بیان فردیت برتر و یکتایی در قالبی است که دیگری (یا دیگران) این یکتایی را درک کنند (مهدوی‌کنی، ۱۳۸۶: ۲۰۵).

چنی^۲ معتقد است که فرهنگ معاصر هنوز در معرض تغییرات اجتماعی و فرهنگی قرار دارد، به این معنا که جوامع توده‌ای معاصر از مرحله‌ی شیوه‌های زندگی وارد مرحله‌ی سبک زندگی شده است (چنی، ۲۰۰۱: ۷۷). وی معتقد است که مردم سبک‌های زندگی را در زندگی روزمره برای مشخص کردن و تبیین پیچیدگی‌های وسیع‌تر هویت و پیوستگی به کار می‌برند (چنی، ۱۹۹۶: ۱۲). چنی می‌گوید سبک زندگی مهم‌ترین منبع هویت است. یعنی این که مهم است که شما چه می‌پوشید، چه فرشی دارید و چه ذایقه‌ای نسبت به موسیقی دارید. این اهمیتش مانند تعلق شما به طبقه اجتماعی در روزگاران گذشته است. بنابراین، سبک زندگی را می‌توان الگوهایی از کنش دانست که تمیزدهنده افراد جامعه است. سبک زندگی را باید پاسخ‌های کارکردی به نوگرایی دانست (همان: ۴). پس سبک زندگی به زعم چنی، از مشخصه‌های جوامع مدرن تلقی می‌شود (رسولی، ۱۳۸۲: ۵۸). دیوید چنی سبک‌های زندگی را سازمان اجتماعی مصرف می‌خواند. به اعتقاد وی سبک‌زندگی راه الگومند مصرف، درک یا ارج نهادن به محصولات فرهنگی مادی است، و منش و راهی برای استفاده از کالاها و مکان‌ها و زمان‌های خاص است (چنی، ۱۹۹۶: ۶۱). مایک فدرستون نیز اشاره می‌کند که واژه‌ی سبک زندگی در درون فرهنگ معاصر، به نوعی فردیت، ابراز وجود و خودآگاهی سبک‌گرایانه اطلاق

1. Veblen

2. Cheney

می‌شود. از نظر وی، بدن، لباس، طرزبیان، فراغت، ترجیحات خوردن و نوشیدن، خانه، اتومبیل، انتخاب محل برای تعطیلات و غیره به عنوان شاخص‌های سبک زندگی به حساب می‌آید (ربانی و دیگری، ۱۳۸۷: ۴۵). بودریار^۱ برای تحلیل مصرف از مفهوم ارزش استفاده مارکس آغاز می‌کند. وی استدلال می‌کند مصرف ابژه‌ها، معطوف به مصرف سوژه‌های کارکردی آن‌ها نیست، بلکه معانی و نشانه‌های نمادین همراه ابژه‌ها مصرف می‌شود. او مصرف را، مصرف نشانه‌ها و امری نمادین می‌داند (بودریار، ۲۰۰۱). از این دیدگاه مصرف نشانه‌ها و معنای نمادین کالاها در خدمت ساخت سازه هویتی مصرف‌کننده برای اعاده و تایید هویت فردی و اجتماعی است. به عبارتی دیگر افراد، هویت چه کسی بودن خویش را از طریق آن‌چه که مصرف می‌کنند، تولید می‌کنند یا بهتر بگوییم جعل می‌کنند. این تلقی از مصرف تا آن اندازه آن را مطلق ساخته که تمام کنش‌ها و رفتارهای انسان مدرن را دربر می‌گیرد. از این رو خود و آگاهی و تصور ما از خودمان عمیقاً متأثر از تلقی دیگران از ماست؛ ما مصرف می‌کنیم تا تصور دیگران از خود را اصلاح و اثبات کنیم و به همان کسی تبدیل شویم که در سر داریم. زیرا عقیده من درباره خودم همان تصور من از تلقی دیگران از من است. این همان ترفندی است که تبلیغات برای اغوای مصرف‌کننده به کار می‌بندند (دسمون، ۲۰۰۳) در مجموع بودریار معتقد است که آن چه سازنده ذهنیت، آگاهی و نگرش ماست گفتمان رسانه‌ای یا واقعیت‌های مجازی است که رسانه‌ها می‌سازند و خلق می‌کنند. ما دنیا را طوری می‌بینیم که رسانه‌ها برای ما می‌سازند. به عقیده بودریار انگاره‌های مجازی مهم‌تر و واقعی‌تر از واقعیت برای ما شده‌اند و این‌ها هستند که آگاهی‌های ما را شکل می‌دهند و می‌سازند.

سبک‌های زندگی از نظر گیدنز^۲ برنامه‌هایی مهم‌تر از فعالیت‌های فراغتی هستند (گیدنز، ۱۳۸۲: ۱۸). سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره به حساب می‌آید. سبک زندگی مستلزم مجموعه‌ای از عادت‌ها و جهت‌گیری‌ها و بنابراین برخوردار از نوعی وحدت است که علاوه بر اهمیت خاص خود از نظر تداوم امنیت وجودی، پیوند بین گزینش‌های فرعی موجود در یک الگوی کم و بیش منظم را تامین می‌کند. هم‌چنین، سبک زندگی نیز با هویت شخصی ارتباط دارد. زیرا روایت خاصی را که فرد برای هویت شخصی خود برگزیده است در برابر دیگران مجسم می‌کند و مستلزم تصمیم‌گیری‌های روزانه درباره نحوه پوشش، مصرف، کار و فراغت است. به ویژه در فرهنگ مصرف‌گرایی دوران معاصر به علت تکثر یافتن زمینه‌های عمل و مراجع، انتخاب سبک زندگی بیش از پیش در ساخت هویت شخصی اهمیت یافته است (گیدنز، ۱۳۸۲: ۱۲۱). اما بنیامین معتقد است که کنشگر در سبک زندگی از یک سو، عاملی فعال و از سوی دیگر، فردی بیگانه است که در میان جماعت گمنام و سرگردان مانده و در چنبره بتواریگی کالا اسیر است. برای مثال، کنشگر در مراکز خرید،

1. Baudrillard

2. Giddens

خیابان‌های شلوغ و پر جنب و جوش، فضای امنی برای خود فراهم می‌سازد، اما از طرف دیگر تبدیل به فردی می‌شود که به نمایش کالاها خیره شده و کالاهای لوکس و شیک زیر نور وسیله‌ای را مشاهده می‌کند (کاظمی، ۱۳۸۶: ۹).

بوردیو^۱ در کتاب تمایز (۱۹۸۴) به تحلیل انتخاب‌های سبک زندگی پرداخته است. از نظر وی، تمایزات اجتماعی و ساختاری در دهه اخیر مدرنیته به طور روزافزونی از رهگذر صور فرهنگی بیان می‌شوند، و می‌توان دید که سبک و سیاق استفاده از کالا به خصوص آن دسته از کالاها که ممتاز قلمداد می‌شوند، تشکیل‌دهنده یکی از نشانه‌های کلیدی هویت و نیز سلاخی ایده‌آل در استراتژی‌های تمایز است (بوردیو، ۱۹۸۴: ۳۰). بوردیو در کتاب تمایز شیوه‌هایی را تحلیل کرد که گروه‌های هم‌رده و هم‌طبقه خود را به وسیله آن، از الگوهای مصرفی گروه دیگر متمایز می‌کنند. بوردیو نشان می‌دهد که چگونه گروه‌های خاص، به ویژه طبقات اجتماعی - اقتصادی، از میان انواع کالاهای مصرفی، روش‌های لباس پوشیدن، غذا خوردن، آرایش کردن، مبلمان و تزئین داخلی منزل و ... انتخاب‌هایی را انجام می‌دهند تا روش زندگی مجزای خود را مشخص و خود را از دیگران متمایز کنند (حمیدی و دیگری، ۱۳۸۶: ۷۲). در تایید این امر بوردیو کارگرانی را مثال می‌زند که به رغم داشتن استطاعت مالی در تهیه غذاهای بورژوازی، هم‌چنان غذاهای سنگین، چرب و حجیم را می‌پسندند و یا زنان کارگری که علی‌رغم قدرت خرید میلی به خرید از فروشگاه‌های بورژوازی را ندارند (بوردیو، ۱۹۸۴: ۳۷۹). از نظر وی سبک‌های زندگی و ذائقه‌هایی که بر مبنای سرمایه‌های مختلف شکل می‌گیرد به مصرف کالاهایی می‌انجامد که تمایز اجتماعی ایجاد می‌کند. این منطق تمایز در مصرف، در کانون توجه بوردیو قرار دارد (ساترتون^۲، ۲۰۰۱).

در نظریه بوردیو سبک زندگی که شامل اعمال طبقه‌بندی شده و طبقه‌بندی کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه‌روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن گفتن و راه رفتن است، در واقع عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است (باکاک، ۱۳۸۱: ۹۶). بوردیو سبک زندگی را چنین توصیف می‌کند: سبک و شیوه، بیشترین توانایی را برای بیان ویژگی‌هایی دارد که همه دنیای فعالیت‌ها را در خود خلاصه کرده است (بوردیو، ۱۹۸۴: ۲۸۵). وی سبک زندگی را فعالیت‌های نظام‌مندی می‌داند که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می‌شوند و بیشتر جنبه‌عینی و خارجی دارند و در عین حال به صورت نمادین به فرد هویت می‌بخشند و میان اقشار مختلف اجتماعی تمایز ایجاد می‌کنند در واقع به ازای هر سطحی از موقعیت‌ها، سطحی از سبک زندگی‌ها و ذائقه‌ها وجود دارد که بر اثر شرایط اجتماعی مناسب با آن به وجود می‌آیند (بوردیو، ۱۳۸۰: ۳۵). سبک زندگی دارایی‌هایی است که به وسیله آن، اشغال‌کنندگان موقعیت‌های مختلف خودشان را با قصد تمایز یا بدون قصد آن از

1. Bourdieu

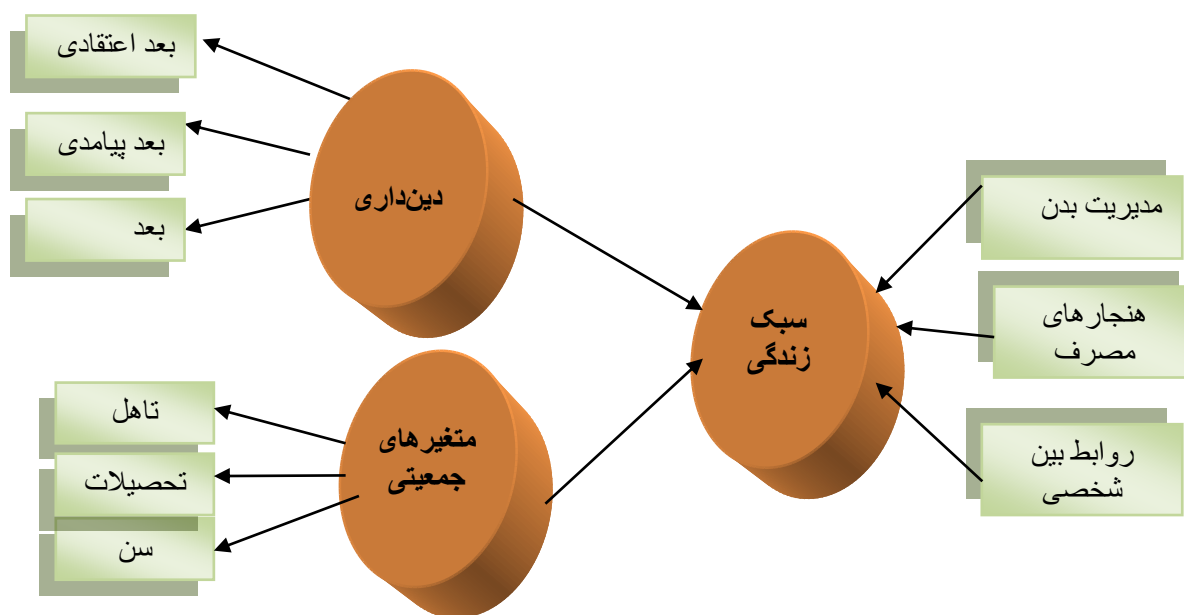
2. Distinction

3. Southerton

(دیگران) تمایز می‌بخشند (پیشین: ۲۴۹). بوردیو معتقد است که پرورش فرد در خانواده و طبقه خاص تاثیر شگرفی بر انتخاب نوع سبک زندگی دارد (واین؛ ۲۰۰۰: ۴).

اهداف تحقیق

- بررسی ارتباط بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد مدیریت بدن) جوانان.
- بررسی ارتباط بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد هنجارهای مصرف) جوانان.
- بررسی ارتباط بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی) جوانان.
- بررسی ارتباط بین دین‌داری و میزان کل سبک زندگی جوانان.
- بررسی ارتباط بین سن و سبک زندگی جوانان.
- بررسی ارتباط سبک زندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل آنان.
- بررسی ارتباط سبک زندگی پاسخگویان بر حسب تحصیلات آنان.

شکل شماره (۱): مدل نظری پژوهش

^۱. Wynne

ابزار و روش تحقیق

تحقیق حاضر براساس نوع داده‌های جمع‌آوری و تحلیل شده، تحقیقی کمی است و از لحاظ نوع برخورد با مساله مورد بررسی و ورود به آن مطالعه‌ای میدانی است. تکنیک مورد استفاده در این پژوهش پیمایش می‌باشد.

جامعه آماری این مطالعه کلیه جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اصفهان می‌باشد. از آن‌جا که به طور طبیعی امکان مطالعه دیدگاه‌های تمامی شهروندان وجود نداشت از شیوه‌ی «نمونه‌گیری» برای تبیین نظریات افراد مورد مطالعه استفاده شده است و بر اساس آن تعدادی از افراد (۳۷۲ نفر) که معرف جامعه آماری تشخیص داده شدند به عنوان نمونه انتخاب و مطالعه شده است. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. پیش از آغاز پیمایش، پرسشنامه‌ی ابتدایی مورد آزمون اولیه قرار گرفت و با استفاده از نتایج به دست آمده، نقایص موجود برطرف و پرسشنامه نهایی تنظیم شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش شیوه نمونه‌گیری دو مرحله‌ای با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای و سپس نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد. پس از گردآوری داده‌ها تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS انجام گردید و در این رابطه برای آزمون فرضیات، تست‌های آماری متناسب با هر فرضیه به کار گرفته شد.

در این رابطه جهت اطمینان از اعتبار لازم به مشاوره و بهره‌گیری از نظرات اساتید و کارشناسان مربوطه و هم‌چنین از آزمون آلفای کرونباخ جهت پایایی پرسشنامه اقدام شده است.

جدول شماره (۱): تعریف مفهومی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	تعریف مفهومی
دین‌داری	عبارت است از وضعیت اعتقادی، احساسی، ادراکی و عاطفی انسان در مواجهه با امور قدسی که در ابعاد مختلفی چون بعد اعتقادی، بعد مناسکی، بعد اخلاقی و بعد رفتاری را در بر می‌گیرد (بیدگلی، ۱۳۷۹: ۵).
سبک زندگی	در نظریه بوردیو سبک زندگی که شامل اعمال طبقه‌بندی شده و طبقه‌بندی کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه‌روزی، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن گفتن و راه رفتن است، در واقع عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است (باکاک، ۱۳۸۱: ۹۶).
مدیریت بدن	مدیریت بدن به معنای نظارت و مراقبت و دستکاری مستمر ویژگی‌های ظاهری و مرئی بدن است.
هنجارهای مصرف	هنجارهای مصرف، معیارها و موازینی هستند که فرد بر مبنای آن‌ها، در زمینه مصرف کالاها و زمان و مکان آن، دست به انتخاب و تصمیم‌گیری می‌زند. اگر انتخاب‌های مصرفی فرد بر اساس مجموعه واحدی از ارزش‌ها صورت پذیرد، طبعاً می‌توان انتظار داشت که نوعی انسجام و سازگاری بین این انتخاب‌ها وجود داشته است.
روابط بین شخصی	منظور از این بعد، نحوه سازمان دادن به روابط خود با دیگران؛ هم در خانواده و هم در اجتماع بیرون از خانواده است.

جدول شماره (۲): تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	تعریف مفهومی
دین‌داری	در این پژوهش دین‌داری با سه شاخص بعد مناسکی، بعد اعتقادی و بعد پیامدی سنجیده شده است. بعد مناسکی شامل انجام بعضی از اعمال مانند نماز، روزه‌داری و ... است. در این پژوهش با توجه به موضوع بر خواندن نماز تاکید بیشتری شده است و نمازهای مستحبی و همچنین نماز جماعت و جمعه در تحقیق گنجانده شده است. بعد اعتقادی شامل اعتقاد به وجود خدا، بهشت و جهنم، وجود شیطان و ... است. بعد پیامدی به بررسی افکار و اعمالی می‌پردازد که فرد به واسطه اعتقادات و تجربیات دینی‌اش، خود را ملزم به رعایت آن‌ها می‌داند. مانند حجاب، مصرف خوراکی‌های خاص و ...
سبک زندگی	در این پژوهش سبک زندگی با سه شاخص مدیریت بدن، هنجارهای مصرف و روابط بین شخصی سنجیده شده است.
مدیریت بدن	برای سنجش مدیریت بدن در این پژوهش از سه شاخص کلی آرایش بدن جراحی‌های زیبایی و رویه‌های لاغری استفاده شده است.
هنجارهای مصرف	برای عملیاتی کردن مفهوم هنجارهای مصرف، از معرف‌های انتخاب پوشاک و اولویت‌های هزینه‌ای (غیر از مایحتاج) سود جست‌ایم.
روابط بین شخصی	روابط بین شخصی با دو شاخص روابط افراد در خانواده و در اجتماع و محیط زندگی غیر از خانوادگی‌اش سنجیده شده است.

یافته‌ها**یافته‌های توصیفی****جدول شماره (۳): آمار توصیفی متغیر دین‌داری**

متغیرهای پژوهش	شاخص‌های توصیفی		وضعیت مولفه		
	میانگین	انحراف معیار	خیلی کم	کم	متوسط
بعد اعتقادی	۳/۹۳	۰/۹۹	۱۰	۲۵	۸۵
بعد مناسکی	۳/۵۱	۰/۸۴	۲۰	۵۵	۹۰
بعد پیامدی	۳/۶۵	۰/۹۶	۱۸	۵۲	۹۵
نمره کل دین‌داری	۳/۶۹	۰/۹۰	۲۳	۵۱	۹۰

یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های دین‌داری، بعد اعتقادی دارای بیشترین میانگین ($X=۳/۳۹$) و بعد مناسکی دارای کمترین میانگین ($X=۳/۵۱$) می‌باشد. همچنین وضعیت کلی مولفه‌های دین‌داری نشان می‌دهد که در همه مولفه‌ها، پاسخگویان اذعان داشته‌اند که از نظر آن‌ها دین‌داری بالاتر از حد متوسط ($X=۳$) می‌باشد، نمره کل میزان دین‌داری بیانگر این امر است که دین‌داری در میان پاسخگویان بیش از حد متوسط ($X=۳/۶۹$) می‌باشد.

جدول شماره (۴): آمار توصیفی متغیر سبک زندگی

متغیرهای پژوهش	شاخص‌های توصیفی		وضعیت مولفه			
	میانگین	انحراف معیار	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد
مدیریت بدن	۳/۵۲	۱/۲۱	۳۱	۳۰	۱۰۴	۱۲۷
روابط بین شخصی	۳/۳۹	۱/۲۷	۲۶	۴۵	۱۲۹	۱۰۱
هنجارهای مصرف	۳/۵۹	۰/۹۸	۱۸	۳۲	۱۳۵	۸۳
نمره کل سبک زندگی	۳/۵۰	۱/۱۵	۲۵	۳۶	۱۲۳	۱۰۴

یافته‌های نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های سبک زندگی، مدیریت بدن دارای بیشترین میانگین ($X=۳/۵۲$) و بعد روابط بین شخصی دارای کمترین میانگین ($X=۳/۳۹$) می‌باشد.

یافته‌های استنباطی

برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک، پیش شرط‌هایی وجود دارد که عبارتند از: شرط نرمال بودن داده‌ها، و شرط تصادفی بودن داده‌ها. شرط اول برای کلیه داده‌ها بایستی مورد استفاده قرار گیرد، اما شرط دوم تنها برای داده‌های تاریخی (داده‌هایی که در طول زمان به دست آمده است - مانند تحلیل‌های رگرسیون زمانی) مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین از این آزمون برای بررسی شرط مورد نظر استفاده خواهیم کرد. جهت بررسی نرمال بودن عامل‌ها از آزمون تک نمونه‌ای کلموگروف - اسمیرنوف به قرار زیر استفاده می‌شود.

جدول شماره (۵): آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن متغیرهای پژوهش

مولفه‌های پژوهش	بعد اعتقادی	بعد پیامدی	بعد مناسکی	مدیریت بدن	روابط بین شخصی	هنجارهای مصرف
تعداد	۳۷۲	۳۷۲	۳۷۲	۳۷۲	۳۷۲	۳۷۲
پارامترهای میانگین	۳/۹۳	۳/۶۵	۳/۵۱	۲/۵۲	۳/۳۹	۳/۵۹
نرمال انحراف معیار	۰/۹۹	۰/۹۶	۰/۸۴	۱/۲۱	۱/۲۷	۰/۹۸
مقادیر کلموگروف - اسمیرنوف	۰/۷۸۲	۱/۲۵	۲/۸۴	۲/۱۵	۲/۳۵	۲/۷۶
سطح معناداری (دو دامنه)	۰/۰۸۰	۰/۰۶۱	۰/۱۲۳	۰/۱۴۷	۰/۱۲۹	۰/۱۱۱

با توجه به جدول شماره ۵ می‌توان نتیجه گرفت که چون مقادیر سطح معناداری کلیه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند پس می‌توان گفت که این مولفه‌ها به لحاظ توزیع داده‌ها نرمال می‌باشند. پس می‌توان در تحلیل فرضیه‌های پژوهش، آزمون‌های پارامتریک را به کار گرفت. فرضیه شماره ۱: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد مدیریت بدن) رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۶): ضریب همبستگی دین‌داری و سبک زندگی (بعد مدیریت بدن)

سبک زندگی (بعد مدیریت بدن)		
۰/۱۳	شدت رابطه	
۰/۰۷	سطح معناداری	دین‌داری
۳۷۲	تعداد	

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=0/13$) در سطح معناداری ($a=0/07$) معنادار نیست، لذا فرض صفر تایید و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان رد می‌گردد. بنابراین بین دین‌داری و مدیریت بدن، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه شماره ۲: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد هنجارهای مصرف) رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۷): ضریب همبستگی دین‌داری و سبک زندگی (بعد هنجارهای مصرف)

سبک زندگی (هنجارهای مصرف)		
۰/۳۷	شدت رابطه	
۰/۰۰۰	سطح معناداری	دین‌داری
۳۷۲	تعداد	

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=0/37$) در سطح معناداری ($a=0/05$) معنادار است، لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تایید می‌گردد. بنابراین بین دین‌داری و هنجارهای مصرف، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط می‌باشد. پس هر چه دین‌داری افزایش یابد، تنظیم هنجارهای مصرف نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه شماره ۳: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی) رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۸): ضریب همبستگی دین‌داری و سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی)

سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی)		
۰/۴۳	شدت رابطه	
۰/۰۰۰	سطح معناداری	دین‌داری
۳۷۲	تعداد	

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=0/43$) در سطح معناداری ($a=0/05$) معنادار است، لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تایید می‌گردد. بنابراین بین دین‌داری و روابط بین شخصی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط می‌باشد. پس هر چه دین‌داری افزایش یابد، روابط بین شخصی نیز افزایش می‌یابد. فرضیه شماره ۴: بین دین‌داری و میزان کل سبک زندگی رابطه وجود دارد. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۹): ضریب همبستگی دین‌داری و سبک زندگی

سبک زندگی		
۰/۳۱	شدت رابطه	
۰/۰۰۰	سطح معناداری	دین‌داری
۳۷۲	تعداد	

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=0/31$) در سطح معناداری ($a=0/05$) معنادار است، لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تایید می‌گردد. بنابراین بین دین‌داری و سبک زندگی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط می‌باشد.

فرضیه شماره ۵: بین سن و سبک زندگی رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. یافته‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۱۰): ضریب همبستگی سن و سبک زندگی

سبک زندگی		
۰/۱۴	شدت رابطه	
۰/۱۲	سطح معناداری	سن
۳۷۲	تعداد	

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=0/14$) در سطح معناداری ($a=0/12$) معنادار است، لذا فرض صفر تایید و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان رد می‌گردد. بنابراین بین سن و سبک زندگی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد و بنابراین فرضیه شماره ۵ پژوهش رد می‌گردد. فرضیه شماره ۶: سبک زندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل آنان متفاوت است.

جدول شماره (۱۱): شاخص‌های آماری مربوط به آزمون t
برای مقایسه میانگین نمرات دو گروه مستقل

وضعیت تاهل	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
متاهل	۳/۳۵	۰/۴۲۰	۰/۲۸۴
مجرد	۳/۶۵	۰/۸۵۶	۰/۲۴۳

جدول شماره (۱۲): آزمون t برای مقایسه میانگین نمرات دو گروه مستقل

F	سطح معناداری	t	درجه آزادی	سطح معناداری	خطای استاندارد
۹/۲۱	۰/۰۰۰	۴/۴۵	۳۷۱	۰/۰۰۰	۰/۲۱
		۴/۴۵	۳۷۱/۱۲	۰/۰۰۰	۰/۴۸

- صورت بندی فرضیه:

$$\begin{cases} H_0: \mu_1 = \mu_2 \\ H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \end{cases}$$

- محاسبه ی مقدار t: $t = ۴/۴۵$

- تعیین درجه ی آزادی: $df = ۳۷۱$

- استخراج t جدول: با درجه آزادی ۳۷۱ برابر است با $t = ۱/۹۶$

- مقایسه و نتیجه‌گیری: برای بررسی میزان سبک زندگی، t محاسبه شده بیشتر از تی بحرانی است. پس فرض تحقیق تایید می‌شود.

بر اساس آزمون لون (Leven)، چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است ($Sig = ۰/۰۰۰$) بنابراین از نتایجی که فرض مساوی بودن واریانس‌ها را لحاظ کرده، استفاده می‌شود. از آنجایی که سطح معناداری آزمون‌های لون کمتر از ۰/۰۵ است پس بایستی از آزمون دوم یعنی آزمون t تست برای دو گروه مستقل استفاده نمود.

بر اساس جدول شماره (۱۲)، در مورد میزان سبک زندگی در بین دو گروه می‌توان گفت: مقدار t محاسبه شده ۴/۴۵ و از سوی دیگر مقدار t جدول با درجه آزادی ۳۷۱ برابر ۱/۹۶ می‌باشد، بنابراین چون قدر مطلق t محاسبه شده بیشتر از t جدول می‌باشد پس می‌توان ادعا کرد که در سطح معناداری ۰/۰۵ و با ۹۵٪ فاصله اطمینان، سبک زندگی در بین دو گروه متاهل و مجرد متفاوت است و این تفاوت به

لحاظ آماری معنادار است. از سوی دیگر سطح معناداری از ۰/۰۵ کمتر بوده و می‌توان با ۹۵٪ اطمینان فرض تحقیق را تایید کرد.

فرضیه شماره ۷: سبک زندگی پاسخگویان بر حسب تحصیلات آنان متفاوت است. از آن‌جا که ۶ گروه تحصیلی بی‌سواد، ابتدایی، دیپلم، فوق‌دیپلم، لیسانس و فوق‌لیسانس مورد مطالعه قرار گرفته‌اند (برای دیگر سطوح تحصیلی پاسخ دهنده‌ای وجود نداشته است)، جهت بررسی تفاوت میان این ۶ گروه از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. یافته‌ها به شرح جدول زیر است:

جدول شماره (۱۳): آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی سبک زندگی بر حسب گروه‌های تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F مقدار	میانگین	سطح معناداری
تفاوت بین گروهی	۰/۹۳۷	۵	۰/۳۱۲			
تفاوت درون گروهی	۷۰/۸۶	۳۶۶	۰/۱۰۳	۱۱/۲۶	۳/۲۵	۰/۰۰۰
کل	۷۱/۸۰	۳۷۱	-			

- صورت‌بندی فرضیه برای تفاوت بین ۶ گروه تحصیلی

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6$$

- محاسبه‌ی مقدار F: $F_{total} = 11/26$

- تعیین درجه‌ی آزادی: درجه آزادی سطری ۵ و ستونی ۳۴۹

- استخراج F_r جدول: $F(df: 5, 349, p=0.05) = 3/27$

- مقایسه: $f_T > f_j$

بر اساس جدول فوق می‌توان استدلال کرد که چون مقدار f های محاسبه شده سبک زندگی بیشتر از f بحرانی می‌باشند، پس با فاصله اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد که بین میانگین گروه‌های تحصیلی در سبک زندگی تفاوت معناداری وجود دارد. از سوی دیگر مقادیر سطح معناداری نوع متغیر فوق کمتر از ۰/۰۵ (Sig=۰/۰۰۰) می‌باشد. پس با ۹۵٪ اطمینان می‌توان ادعا کرد که بین گروه‌های تحصیلی به لحاظ سبک زندگی تفاوت معناداری وجود دارد.

در ادامه جهت بررسی تفاوت میان سطوح تحصیلی از آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است. یافته‌ها به شرح جدول زیر می‌باشد. لازم به ذکر است که تنها سطوح معنادار گزارش شده‌اند.

جدول شماره (۱۴): آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه سبک زندگی بر حسب سطح تحصیلات

متغیر پژوهش	سطح تحصیلات	تفاوت بین سطوح تحصیلی	خطای استاندارد	سطح معناداری
بی‌سواد	سیکل	۰,۸۷	۳۵۷	۰,۰۸۷
	دیپلم	۰,۲۱۰	۰,۶۳۹	۰,۰۴۳
	ارشد	۰,۷۶	۳۷۷	۰,۰۳۷
سبک زندگی فوق‌دیپلم	سیکل	۰,۰۶۷	۰,۷۱۳	۰,۰۹۸
	دیپلم	۰,۰۵۶	۰,۳۵۷	۰,۰۶۴
	دیپلم	۰,۴۳	۰,۵۳۷	۰,۰۴۸
ارشد	سیکل	۰,۴۸	۰,۴۳۵	۰,۰۳۳

نتایج آزمون تعقیبی نشان می‌دهد که تفاوت در میان سطوح تحصیلات بی‌سوادی، با دیپلم و بالاتر، ارشد و سیکل دیده می‌شود. میان دیگر سطوح تحصیلی تفاوت معنادار دیده نشد. همچنین بین مقطع ارشد با دو مقطع دیپلم و سیکل به لحاظ سبک زندگی تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتایج

سبک‌های زندگی در دوران مدرن شکل‌دهنده هویت شخصی و اجتماعی افراد هستند. با این حال، همین سبک‌ها متأثر از عوامل بسیاری چون اقتصاد، سیاست، فرهنگ و همین‌طور مذهب‌اند. از آن‌جا که در جامعه ایرانی مذهب رکن اساسی زندگی فردی و اجتماعی تلقی می‌شود، در این مقاله با توجه به نظرات وبر و بوردیو، دین بعنوان یک سرمایه موثر بر سبک‌های زندگی جوانان در نظر گرفته شده است. در این پژوهش دین‌داری در سه بعد مناسکی، پیامدی و اعتقادی و سبک زندگی نیز در سه بعد مدیریت بدن، هنجارهای مصرف و روابط بین شخصی مورد بررسی قرار گرفت.

با توجه به اهمیت موضوع دین‌داری و سبک زندگی، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی میزان دین‌داری و سبک زندگی دختران به دنبال ارتباط بین متغیرهای دین‌داری در سه بعد مناسکی، پیامدی و اعتقادی، سن، وضعیت تاهل و تحصیلات به عنوان متغیر مستقل و سبک زندگی به عنوان متغیر وابسته می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اصفهان می‌باشد که ۳۷۲ نفر از آنان به عنوان حجم نمونه مورد بررسی قرار گرفته است.

نتایج آمار توصیفی متغیر دین‌داری حاکی از آن است که در بین شاخص‌های دین‌داری، بعد اعتقادی دارای بیشترین میانگین ($X=۳/۹۳$) و بعد مناسکی دارای کمترین میانگین ($X=۳/۵۱$) می‌باشد. همچنین وضعیت کلی مولفه‌های دین‌داری نشان می‌دهد که در همه مولفه‌ها، پاسخگویان ادعان داشته‌اند که از نظر آن‌ها دین‌داری بالاتر از حد متوسط ($X=۳$) می‌باشد، نمره کل میزان دین‌داری بیانگر این امر است که دین‌داری در میان

پاسخگویان بیش از حد متوسط ($X=۳/۶۹$) می‌باشد. در بین شاخص‌های سبک زندگی نیز، مدیریت بدن دارای بیشترین میانگین ($X=۳/۵۲$) و بعد روابط بین شخصی دارای کمترین میانگین ($X=۳/۳۹$) می‌باشد. نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق نیز حاکی از آن است که:

فرضیه شماره ۱: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد مدیریت بدن) رابطه وجود دارد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=۰/۱۳$) در سطح معناداری ($\alpha=۰/۰۷$) معنادار نیست، لذا فرض صفر تایید و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان رد می‌گردد. بنابراین بین دین‌داری و مدیریت بدن، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه شماره ۲: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد هنجارهای مصرف) رابطه وجود دارد. بین دین‌داری و هنجارهای مصرف، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط ($r=۰/۳۷$) می‌باشد. پس هر چه دین‌داری افزایش یابد، تنظیم هنجارهای مصرف نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه شماره ۳: بین میزان دین‌داری و سبک زندگی (بعد روابط بین شخصی) رابطه وجود دارد. بین دین‌داری و روابط بین شخصی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط ($r=۰/۴۳$) می‌باشد. پس هر چه دین‌داری افزایش یابد، روابط بین شخصی نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه شماره ۴: بین دین‌داری و میزان کل سبک زندگی رابطه وجود دارد. بین دین‌داری و سبک زندگی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه به صورت مثبت و مستقیم و با شدت متوسط ($r=۰/۳۱$) می‌باشد.

فرضیه شماره ۵: بین سن و سبک زندگی رابطه وجود دارد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که چون مقدار ($r=۰/۱۴$) در سطح معناداری ($\alpha=۰/۱۲$) معنادار است، لذا فرض صفر تایید و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان رد می‌گردد. بنابراین بین سن و سبک زندگی، به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد و بنابراین فرضیه شماره ۵ پژوهش رد می‌گردد.

فرضیه شماره ۶: سبک زندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل آنان متفاوت است. نتایج آزمون تی نشان می‌دهد در سطح معناداری ۰/۰۵ و با ۹۵٪ فاصله اطمینان، سبک زندگی در بین دو گروه متاهل و مجرد متفاوت است و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است. از سوی دیگر سطح معناداری از ۰/۰۵ کمتر بوده و می‌توان با ۹۵٪ اطمینان فرض تحقیق را تایید کرد.

فرضیه شماره ۷: سبک زندگی پاسخگویان بر حسب تحصیلات آنان متفاوت است. نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه نشان می‌دهد که با فاصله اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد که بین میانگین گروه‌های تحصیلی در سبک زندگی تفاوت معناداری وجود دارد. چون مقادیر سطح معناداری نوع

متغیر تحصیلات و سبک زندگی کمتر از $0/05$ ($Sig=0/000$) می‌باشد. پس با 95% اطمینان می‌توان ادعا کرد که بین گروه‌های تحصیلی به لحاظ سبک زندگی تفاوت معناداری وجود دارد.

پیشنادهای تحقیق

- در رابطه با بررسی نقش دین و دین‌داری در مباحث اجتماعی، انتخاب مفهوم سبک زندگی، مناسب به نظر می‌رسد. چرا که این مفهوم در برگیرنده مولفه‌هایی مانند الگوهای مصرف و رفتارهای فراغتی است که عنصر انتخاب در آن‌ها، نقشی اساسی دارد و دین اسلام به سبب دربرداشتن نمادها، شعائر و مناسک، دستور- العمل‌های اخلاقی و هنجارها و مرتبط‌بودن با احساسات حرمت یاخوف، می‌تواند در عرصه‌هایی مانند مصرف و فراغت، موقعیت‌ها یا فرصت‌های انتخاب را محدود کند و یا برعکس موقعیت‌ها یا فرصت‌هایی جدید را بی‌آفریند. بنابراین به کارگیری آموزه‌های اسلام برای انتخاب سبک زندگی مناسب کافی است.
- شفاف نمودن و تفسیر روشن مفاهیم دینی و معارف مذهبی و اسلامی با توجه به مقتضیات زمان و جامعه و الگوی ایرانی اسلامی.
- تاکید بر مشترکات و برجسته نمودن مفاهیم اساسی دین و زدودن خرافات از آن.
- برقراری ارتباط و تعامل مستمر نخبگان دینی با جوانان و برخورد اثباتی و استدلالی در پاسخ دادن به شبهات فکری ایشان. نخبگان دینی بایستی با زبان و افکار جوانان آشنا شوند و متناسب با آن با جوانان تعامل برقرار کنند.
- تلاش بیشتر مسئولان و متولیان امور دینی جوانان برای تعریف رابطه‌ی دین و دنیا، ظاهر و باطن و ...
- در خصوص مفهوم سبک زندگی ایرانی اسلامی لازم است که متولیان امر چارچوب، حدود و شاخصه‌های آن را دقیقاً برای جوانان تعریف کنند تا مسیر خود را بر اساس آموزه‌ها و باورهای دینی درست انتخاب نمایند و مولفه‌هایی چون الگوی مصرف و فعالیت‌های فراغتی را بر اساس باورهای دینی و سبک زندگی خودی (ایرانی) انتخاب کنند و دچار اشتباه نشوند چرا که بیگانگی در فرهنگ، دین، ارزش‌ها و ... را موجب می‌شود.

منابع

- اباذری، ی؛ و دیگری. (۱۳۸۱). از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی: رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی. *نامه علوم اجتماعی*. شماره ۲۰، صص ۳-۲۷.
- باکاک، ر. (۱۳۸۱). *مصرف*. ترجمه: خ، صبوری. تهران: انتشارات شیرازه.
- بندیکس، ر. (۱۳۸۲). *سیمای فکری ماکس وبر*. ترجمه: م، رامبد. تهران: انتشارات هرمس.
- بورديو، پ. (۱۳۸۰). *نظریه کنش*. دلایل عملی و انتخاب عقلانی. ترجمه: م، مردیها. تهران: انتشارات نقش و نگار.
- بیدگلی، م. (۱۳۷۹). *بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی موثر بر از خودبیگانگی دانشجویان*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه اصفهان.

- تامین، م. (۱۳۷۸). **جامعه‌شناسی قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی**. ترجمه: ع، نیک‌گهر. تهران: نشر توتیا.
- حمیدی، ن؛ و دیگری. (۱۳۸۶). سبک زندگی و پوشش زنان در تهران. **فصلنامه تحقیقات فرهنگی**. سال اول، شماره ۱، صص ۹۲-۶۵.
- ربانی، ر؛ و دیگری. (۱۳۸۷). جوان، سبک زندگی و فرهنگ مصرفی. **ماهنامه مهندسی فرهنگی**. سال سوم، شماره ۲۳ و ۲۴.
- رسولی، م. (۱۳۸۲). بررسی مولفه‌های سبک زندگی در تبلیغات تجاری تلویزیون. **فصلنامه دانشگاه علامه طباطبائی**. شماره ۲۳.
- فاضلی، م. (۱۳۸۲). **مصرف و سبک زندگی**. قم: صبح صادق.
- کرمی قهی، م؛ و دیگری. (۱۳۹۲). سنجش بررسی رابطه دین‌داری و سبک زندگی (مورد مطالعه: زنان ۲۰ ساله و بالاتر شهر تهران). **زن در فرهنگ و هنر**. دوره ۵، شماره ۱.
- گیبینز، ج؛ و دیگری. (۱۳۸۱). **سیاست پست مدرنیته**. ترجمه: م، انصاری. تهران: انتشارات گام نو.
- گیدنز، آ. (۱۳۸۲). **جامعه‌شناسی**. ترجمه: م، صبوری. تهران: نشرنی. چاپ دهم.
- مهدوی کنی، م. (۱۳۸۷). **دین و سبک زندگی**. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق. چاپ اول.
- وبر، ماکس. (۱۳۸۵). **اخلاق پروتستانی و روح سرمایه‌داری**. ترجمه: ع، رشیدیان و دیگری. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- هیوود، ل؛ و همکاران. (۱۳۸۰). **اوقات فراغت**. ترجمه: م، احسائی. تهران: امید دانش.

Bourdieu, P. (1984). **Distinction**. London: Routledge and Kegan Paul.

Chaney, D. (1996). **Lifestyle, London, Routledge**.

Chaney, D. (2001). "From Ways of Life to Lifestyle: Rethinking Culture as Ideology and Sensibility, in J. Lull (ed.)." Culture in the Communication Age, cited In Taylor, Lisa. P.p: 75-88.

Desmond, J. (2003). **Consuming Behaviour**. New York: Palgrave.

Reimer, B. (1995). **Youth and Modern lifestyles**. in J. Fornas and G. Bolion(ens) Youth Culture in Late Modernity, London: sage.

Southern Dale. (2001). "Consuming Kitchens: Taste, context and identity formation ." **Journal of Consumer Culture**. V. 1(2), P.p: 179-203.

Wynne, Derek. (2000). **Leisure, Lifestyle and new middle class**. London and New York: Routledge.